

מאמר

דרכי המתרגמים הארמיים בבאוריהם
הוא עזר רב לתולדות באורי המקראות.
(אין בייטראג צור געשיכטע דער עקסענעווע).

סלאכה
יעקב רייפמאן.

ДАРКЕ ГА-МЕТАРГЕМИМЪ ГА-АРМИМЪ БЕВНУРЕГЕМЪ

т. е.

Экзегетика Хаденскихъ переводчиковъ въ библіи.

Я. Рейфмана.

С.-ПЕТЕРБУРГЪ

Типографія Бермана и Рабиновича Измайл. пр., 7.

1891.

Доволено цензурою, С.-Петербургъ, 24 Сентября 1891 г.

דרכי המתרגמים הארמים בבאוריהם.

גם אונקלוס מתרגם תורה גם יב"ע מתרגם נביאים
 בארו המלות המתורגמות על פי חמשה דרכים. ואלה הם:
 (1) הפוך אותיות. (2) תמורת אותיות (זאת תכלול תמורת
 אותיות בעבור היותן דומות בכתב כמו שי"ן ימנית בשי"ן
 שמאלית ודל"ת כרי"ש, תמורת אותיות בעבור היותן דומות
 בענין הנחות כמו אהו"י, תמורת אותיות בעבור היות מולא
 אחד למו, תמורת אותיות למנ"ר הנוהגת בכל הלשוניות).
 (3) חסר אותיות. (4) יתר אותיות. (5) הרכבת מלות. ולמשן
 יוצנו דברי אלה היטב, אליגה בזה כל המלות אשר בארו על
 פי חמשת הדרכים ההם לפי סדרן בתורה ובנביאים. ראשונה
 באורי מלות התורה ע"י אונקלוס ואחריהם באורי מלות
 הנביאים ע"י יב"ע.

באורי מלות התורה על ידי אונקלוס.

הפוך אותיות.

(א) ויעשו בה (שמות ה' ט') באר ויעשו כמו הפוך
 וַיִּשְׁעוּ ע"ד כש-כש-שמה שלמה, כי תרגמו ויתעסקו כאשר
 תרגם ישעו הכתוב אחריו.
 (ב) שתי (שם י' א') פרשו כמו הפוך שית^ל תרגמו
 לשואה.

ג) יען וביעין (ויקרא כ"ו מ"ג) פראו כמו הפוך עין
ובעין מלשון היה תוקל לו עין בעין (ב"ב פ"ה מ"א) שענינו
שזה בשוה מדה כנגד מדה, כי תרגמו לוטין חלף ברבן
אותו עליהון, שר"ל לפי באור נתינה לנר: מדה כנגד מדה,
ככתוב בת"כ ראש בראש.

ד) קצה (כמדבר כ"א ה') וכן ויקץ מואב (שם כ"ב
ג') פראו כמו הפוך צקה=ויצק מלשון לוקה ומלוק, כי תרגם
גם שניהם ועקת. וכן ותקצר נפש העם בדרך (שם כ"א ד')
פירש כמו ותצק נפש העם בדרך. ור"ל שזר ומלוק מלאה את
נפש העם ע"י עמל הדרך, והר"ש חשב ליתרה. יעוין הלאה
(דרך יתר אותיות). ועפ"י הפוך אותיות פראתי גם אני הרבה
מלות קשות. ולדוגמא אליגה בזה פירושי על פסוק וימתו
הלפרדעים מן הבתים מן החלרות ומן השדות (שמות ח' ט')
הנה קשירת פעל וימתו במלת מן זרה מאד ולא נמצאה עוד
בכל ספרי קדשו, ולכן פראתיה כמו ^{הפסוק} ויתמו ע"ד
יתמו חטאים מן הארץ (תהלים סוף מזמור ק"ד) ויתמו
הלפרדעים מן הבתים הוא מתאים היטב עם וסרו הלפרדעים
ממך ומבתיך הכתוב לפניו.

תמורת אותיות.

א) ויהי האדם לנפש חיה (בראשית ב' ז') פי' חיה
כמו חוה בתמורת אה"י. ולחווה הוא מן יחווה דעת (תהלים
י"ט ג') ולכן תרגמה לרוח במטללא.

ב) לרוח (בראשית ג' ח') באר כמו לנוח ע"פ
תמורת למנ"ר, ולכן תרגם לָמָנַח.

ג) לא ידון רוחי באדם (שם ו' ג') פי' ידון כמו

ידור ע"פ תמורת למנ"ר . ור"ל אפוא רוחי לא ידור וישכן
עוד באדם לעולם . ולכן תרגם לא יתקיים דרא בישא הדין
קדמי לעלם . וכן פי המתרגם הסורי , כי תרגם לא תעמר
רוחי באגשא לעלם , וידוע אשר עמר מורה בשפה הסורית
על דירה ומשכן ומגור .

ד) הַגְּמֵל (שם כ"ח ח') פירש גם אותו ע"ד תמורת
למנ"ר כמו הַגְּמֵר ולכן תרגם דאתחסיל, ויעוין ערוגה ראשונה
מן שדה ארם .

ה) משתאה (שם כ"ד כ"א) פירשו כמו משתעה
(בעי"ן) עפ"י תמורת אחה"ע , כי תרגם מסתבל . ויעוין
ערוגה ראשונה מן שדה ארם (נד 44) .

ו) ויהנבר (שם מ"ב ז') גם אותו פירש ע"פ התמורה
הנ"ל , כמו ויתנבל כי תרגם וחשיב וכן כתוב בספר שיח
ינחק על דקדוק לה"ק (שער א' סעיף ד') והלמ"ד באה
תמורת רי"ש . וענה איים באלמנותיו דינו בארמנותיו וכו'
ולדעתי בא כן ויתנכר עליהם כמו ויתנכל לדברי אונקלוס
שתרגם ע"ז וחשיב בלביה מה דימליל עמהון עכ"ל .

ז) לְהַתְּגַלֵּל (שם מ"ג י"ח) בארו כמו להתגדל ע"פ
תמורת דטלג"ת , כי תרגם לאתרברבא .

י) מְבַרְתִּיהֶם (שם מ"ט ה') פירשו כמו מְבַרְתִּיהֶם
ע"פ תמורת גיכ"ק ולכן תרגם בארץ תוחבותהון . וכן כתוב
במדרש לקח טוב המכונה פסיקתא זושרתא .

יז) תַּחַד (שם וס ו') בארו כמו תַּחַת ע"פ תמורת
דטלג"ת , ותחת הוא לשון ירידה כידוע ולכן תרגם נחתית .

יח) גודעתי (שמות ו' ג') פירשו כמו הודעתי ע"פ
תמורת ה"ג באטב"ח של ר' חייא . יעוין סוכה (כ"ב ב') שכן

באטב"ח של ר' חייא קורין לסהדה מגון עכ"ל, ויעוין פי' רש"י ע"ז.

(יא) בלהמיהם (שס ז' י"ח) פירשו כמו בלאמיהם ע"פ תמורת אה"י. והוא מלשון בלאט (שופטים ד' כ"ח) ולכן תרגם בלחשיהון.

(יב) הַשְּׁרָד (שס ל"ח י') פירשו כמו הַשְּׁרַת ע"פ תמורת דטלנ"ת ולכן תרגם שמושא.

(יג) וּפְרָט (ויקרא י"ט ו') פירשו כמו וּפְרָד ע"פ תמורת דטלנ"ת, ופרד ענינו גרגר הנושר ונפרד מן הגפן. ולכן תרגם ונתרא (והנושר).

(יד) צב (במדבר ז' ג') פירשו ע"פ תמורת בומ"ף כמו צף מן צפוי למזבח (שס י"ז ג') ולכן תרגם מחפין כאשר תרגם לפוי חיפאה.

(טו) תפאר (דברים כ"ד כ') בארו כמו תבער ע"פ תמורת בומ"ף ואהח"ע, כי תרגם תפלי שהוא תרגומו של תבער בכל מקום. ולא תבער אחריו ר"ל תבער כליל את זיתך עד בלתי י שאר אחריו שריד ופליט, אך הותר מעט לגר וליחוס ולאלמנה. והוא באור טוב ויפה יתר מאד מכל הבאורים אשר באמרו ונכתבו עליו.

(טז) יערף (שס ל"ב ב') פירשו כמו יערב, מן קולך עֲרַב (שה"ש ב' י"ד) ולכן תרגם יבסם שענינו ערכות ומתיקות. (יז) כי יראה כי אולת יד (שס ושס ל"ו) פי' אולת כמו אורת עפ"י תמורת למג"ר, וכי אורת יד ז"ל כי יד האויב עוז התאזרה, ולכן תרגם דתתקף עליהן ממת סנאה (שתחזק עליהם ממת האויב).

יח) למו (שם ל"ג ב') פראו ע"פ תמורת למנ"ר כמו לנו , ולכן תרגם לנא .

יט) ישא (שם ושם ג') בארו כמו יקע ע"פ תמורת זסטר"ץ ואהח"ע כי תרגם נטלין .

חסר אותיות .

א) ותלה (בראשית מ"ז י"ג) חשבו לחסר חלף תלטה, כי תרגם ואשתלהי שהוא תרגומו של נתלטה .

ב) כי חק וגו' חקם (שם ושם כ"ב). חק-חקם חשב לחסרות למ"ד בתוך, והראוי לדעתו הוא חלק-חלקם כי תרגם חולקא-חולקהון .

ג) ויהן ה' את חן העם בעיני מזרים (שמות י"א ג'), מלת חן חשב לחסרה למ"ד בראשה , והמקרא חשב למסורם , כי לדעתו ראוי להיות ויתן את העם לחן בעיני מזרים ולכן תרגם ויהב ה' ית עמא לרהמין בעיני מזרתי, והוא חמת ויניב .
ד) לא יחרץ כלב לשונו (שם ושם ז') מלת לשונו חשב לחסרה צי"ת בראשה , כי תרגם בלישניה .

ה) כי האדם עץ השדה (דברים כ' י"ט) בארו כמו היה כתוב כי לא האדם עץ השדה , כי תרגם: ארי לא כאנשא חילן הקלא , והוסיף אפוא פה על חוסר אותיות גם חסר מלה .

יתר אותיות .

א) לשד (במדבר י"א ח') עיקר המלה הוא לדעתו לש , והדל"ת יתרה ולכן תרגם דליש , וכשתיה אפוא עם דעת דוגש בן לברט שגם הדל"ת והטו"ת הן מאותיות הנוספות , יעוין הרקמה (ד' 11) .

(ב) האתרים (שס כ"א ח') לדעתו האל"ף יתרה ועיקר המלה הוא אך: הַתְּרִים והס המרגלים ולכן תרגם מאל"ל"א שהוא תרגומו של מרגלים .
(ג) שערום (דכריס ל"ב י"ו) עיקר המלה הוא לדעתו שעוים (כש"ן ימנית) והרי"ס יתרה, ולכן תרגם אתעסקו וכ"ה בספרי יעו"ס .

הרכבת מלות .

(א) אברך (בראשית מ"א מ"ג) חשב למרכב מן אב רך, כי תרגם דין אבא למלכא ויעו"ס סי' רש"י .
(ב) אבן (שס מ"ט כ"ד) חשב למרכב מן אב בן, כי תרגם אבהן ובנין .
(ג) בארבה (שמות י' י"ב) חשב למרכב מן יבא ארבה כי תרגם וייתי גובא .
(ד) אפאיהם (דכריס ל"ב כ"ו) חשב למרכב מן ג' מלות: אף אִיָּהֶם כי תרגם יחול רוגזי עליהון ואשיצניון . ויעו"ס סי' רש"י .

באורי מלות הנביאים עיי יב"ע .

הפוך אותיות .

(א) ויצפ" מהר הגלעד (סופטים ז' ג') באר ויצפ"ר כמו הסוך ויצרף כי תרגמו ויתבחר כאשר תרגם ואצרפנר ואבחרניון וכן תרגם כל לשון לרוף ובחינה .
(ב) יורש עזר (שס י"ח ז') באר עֶצֶר כמו הסוך עֶצֶר, כי תרגמו זעירין וכן רש"י סי' יורשים טועמים ולער הוא כמו מלער (בראשית י"ט כ') .
(ג) וְהַשְּׂמָנִים (ש"א ט"ו ט') באר כמו הסוך וְהַשְּׂמָנִים

כי תרגמו שמיניא וכן בפי' רד"ק: וכמאנים, תרגם יונתן כמו הפוך והשמינים שתרגם שמיניא עכ"ל.

ד) הַעֲבֹבָה (ישעיה ג' ט"ז) באר כמו הפוך תבעסנה כי תרגמו מרגון.

ה) ברעש (שם ט' ד') באר כמו הפוך ברשע, כי תרגמו ברשע.

ו) במערצה (שם י' ל"ג) באר כמו הפוך במערצה מלשון מערחה שהוא גח (קעלטער) בלשון ארמית, כי תרגמו במערצתא.

ז) והטתי (שם י"ד ל') כמו הפוך והמית כי תרגמו וימית והוא נכון וישר מאד, כי כן יגיד עליו רעו יהרג.

ח) ליער (שם כ"ט י"ז) באר כמו הפוך לעיר, כי תרגמו קרוין.

ט) בתרן (שם ל' י"ז) באר כמו הפך כתנור כי תרגמו כבוערא.

י) ליער (שם ל"ב ט"ו) גם ליער זה באר כמו הפוך לעיר כי גם אותו תרגם קרוין.

יא) הַפִּחַ (שם מ"ב כ"ב) באר כמו הפוך הַפָּה כי תרגמו אתחפואו ופפה בלשון יחיד ר"ל כל אחד ואחד מהם חפה בווה.

יב) רָגַע הַיָּם (שם נ"א ט"ו) באר מלת רָגַע כמו הפוך גָּעַר, כי תרגמו דנויף ונחוס (א' ד') כתוב כראוי גושר בים.

יג) ביערה (ירמיה כ"א י"ד) באר כמו הפוך בַּעֲרִיָּה כי תרגמו בקרוהא.

(ד) רָבְעֵיהֶם (יחזקאל א' ח') באר כמו הפוך עֲבָרֵיהֶם
כי תרגמו סמריהון .

(זו) מה אֶמְלֶה לַבַּחַךְ (שם ע"ז ל') באר מלת אמלה
כמו הפוך אלמה מלשון אלמות אליס , כי תרגמו מה תקיף
הוא רשע לכך .

(זח) מִבְּרַחֲיו (שם י"ז כ"א) באר כמו הפוך מִבְּחַרְיו
כי תרגמו גברוהי .

(זט) שְׁלֵחַת (שם כ"א ג') באר כמו הפוך שְׁתַּבְּלָה
כי תרגמו דמשיציא .

(ח) הַחֲדַרְתָּ (שם ושם י"ט) באר כמו הפוך הַחֲדַרְתָּ
כי תרגמו דמויעא, וכן נפי' רד"ק; ותרגם הסדרת להס דמויעא
להון , ותרגומו כמו הפוך החורדת ענין חרדה עכ"ל .

(י) יִפְרְדוּ (הושע ד' י"ד) באר כמו הפוך יִרְפְּדוּ
כי תרגמו מסתייען ואין למלה הזאת ענין כי אם אכל ירפדו
אכל יפרדו הוא עוד הפוך: מסתייען .

(כ) יוֹרָה (שם ו' ג') באר כמו הפוך יִרְוָה כי
תרגמו דמרוי .

(כא) וְסִבִּיב (עמוס ג' י"א) באר כמו הפוך יִסְבִּיב
כי תרגמו תקיפא לשון הקף וסבוב .

(כב) וְגִחִי (מִיכָה ד' י') באר כמו הפוך וְחִגִּי מלשון
יחוגו ויועו (תהלים ק"ז כ"ז) כי תרגמו ווועי .

תמורת אותיות .

(א) וּמִזְרָה (ש"א א' י"ח) באר כמו ומזרא באל"ף
ע"ס תמורת אהוי , כי תרגמו וּמִזְרָת .

(ב) אֵל הַנֶּעַר הוּא הַחַפְּלָלְתִּי (שם ושם כ"ז) באר מלת

אל באל"ף כמו על בעי"ן, ע"פ תמורת אהה"ע כי תרגמו על .
ג) קטר יקטירון כיוס את החלב וקה לך (שס ב'
ט"ו) מלת קטר כמו פטר הכתוב באיוב (ל"ב ב') ע"פ
תמורת גיכ"ק ודטלג"ת, כי תרגמו אוריך שהוא תרגוס כתר,
וענין המקרא הוא לפי דעתו: כתר והמתן עד אשר יקטירו
ראשונה את החלב ואחרי כן תקח לך כאשר תאזה נפסך .

ד) התמכרך (מ"א כ"א כ') כמו התנכלך ע"פ
תמורת למנ"ר, ולכן תרגמו דחשבת כאשר תרגס אונקלוס
ויתנבלו (בראשית ל"ז י"ח) וחשיבו .

ה) התמכר (שס ושס כ"ה) גם זה באר"כ כמו התנכל,
כי גם אותו תרגס דחשיב .

ו) ויגלם (מ"ב ב' ח) גם אותו באר ע"פ תמורת
למנ"ר כמו היה כתוב וַיִּגְלַל מלשון הגולל ס"ת (מגלה ל"ב
א') כי תרגס ואחור .

ז) מצור (שס י"ט כ"ד) גם אותו באר ע"פ תמורת
למנ"ר, כמו היה כתוב מצול מן מצולה, ומנוי כפיוסיס,
כי תרגס עמיקין .

ח) וְשִׁפַח (ישעיה ג' י"ז) המיר שי"ן שמאלית בעי"ן
ימנית ובארו מלשון שפחה, כי תרגס וישעביד והוא כדרש
חו"ל המובא בפ"י רש"י .

ט) והחרים (שס י"א ט"ו) בארו כמו והחריב
(כזי"ח) ע"פ תמורת בומ"ף, כי תרגס ויביש .

י) באלמנותיו (שס י"ג כ"ב) באמרו כמו בארמנותיו
(כזי"ט) ע"פ תמורת למנ"ר, כי תרגס בבירינתהון וכן באר
ותרגס אלמנותיו אשר ביהוקאל (י"ט ז') .

יא) נוספות (שס ט"ו ט') בארו כמו נאספות ע"פ תמורת אהו"י כי תרגס בנישת .

יב) ונקלה (שס ט"ו י"ד) בארו כמו ונבלה (כ"ק) ע"פ תמורת גיכ"ק , כי תרגס ויסיף .

יג) והאמיר (שס י"ז י"ט) בארו כמו והחמיר (כח"ח) ע"פ תמורת אהח"ע, שהוא מעי מפלה בלשון ארמית, יעוין מתורגמן (שרש חמר ב') כי תרגס ואתחמר .

יד) וְנִבְקָה (שס י"ט ג') בארו כמו וְנִבְקָה (כמ"ס) עפ"י תמורת בומ"ק שענינו המסה, כמו טק יהיה (שס ג' כ"ד) כי תרגס ותתמסי .

טו) וסברתי (שס ושס ד') בארו ע"פ תמורת גיכ"ק כמו וסגרת (כגימ"ל) שענינו מסירה כי תרגס ואמסר .

טז) מצור (שס ושס ו') בארו כמו מצול ע"פ תמורת למנ"ר , כי תרגס עמיקיא ויעוין סי' ז' .

יז) קָרַי (ירמיה ו' כ"ח) המיר הסמ"ך בשי"ן שמאלית ובארו כמו קָרַי כי תרגס רברביהון .

יח) חררים (שס י"ז ו') בארו כמו אַרְרִים ע"פ תמורת אהחע"ר, כי תרגס בלא ולד, כאשר תרגס אונקלוס עריריס (ויקרא כ' כ').

יט) קול (שס כ"א נ"ה) בארו כמו קהל (בה"א) ע"פ תמורת אהו"י, כי תרגס משירין והוא באור נכון וקיס וישר .

כ) בזק (יחזקאל א' י"ד) בארו כמו ברק (כרי"ט) ע"פ תמורת וסער"ן כי תרגס ברקא .

כא) הסנכס (שס ה' ז') בארו כמו הַסְנַרְכָם (כרי"ט) ע"פ תמורת למנ"ר , כי תרגס דחבתון והמרכס הוא מן

ותמר את משפטי הכחוז בפסוק ו' .

כב) בָּדִים (שס ט' ז') בארו כמו בָּדִים (במ"ס) מן מתחת לְבָדִיו (שופטים ג' ט"ז) על פי מדותיו (תהלים קל"ג ז') כי תרגם לבושיין .

כג) הוציא (שס י"א ז') בארו כמו אוציא (באל"ף) ע"פ תמורת אהו"י , כי תרגם אנלי והוא נכון מאד .

כד) לו יהי (שס ט"ז ט"ו) בארו כמו לא יהי (באל"ף) עפ"י תמורת אהו"י , כי תרגם ולא כשר לִיךְ למעבד כן . וכן כפי' רש"י שס : ויוגתן תרגם ולא כשר לִיךְ למעבד כן כאלו היה כתוב לא יהי עכ"ל .

כה) השפך (שס ושס ל"ו) בארו כמו הִשְׁפִּיךְ (בחי"ת) מן וחשופי שת (ישעיה כ' ד') ע"פ תמורת אהח"ע, כי תרגם דאגליאת והוא אמת ויניב , כי כן יעיד רעהו ותגלה .

כו) יקום (שס י"ז ט') בארו כמו יקוצץ (בגדי"ן) ע"פ תמורת זסר"ן כי תרגם יקטיף .

כז) לעבדה (שס ושס י"ד) בארו כמו לעבדה (בכ"ת) ע"פ תמורת בומ"ף כי תרגם למפלחיה .

כח) בָּרְקָה (שס כ"א כ') בארו כמו בָּרְקָה (כרי"ש) ע"פ תמורת אהחע"ר , כי תרגם אשתנינת שהוא תרגומו של טרטה בכל מקום .

כט) ארחם (שס כ"ד י"ד) באמרו כמו ארחם (כרי"ש) ע"פ תמורת למג"ר כי תרגם ארחם .

ל) ברקמה (שס כ"ז ז') בארו כמו ורקמה (בוא"י) ע"פ תמורת בומ"ף, כי תרגם וציריון .

לא) סר (הושע ד' י"ח) גס פה המיר הסמ"ך כשי"ן שמאלית ותרגם שלמוניהון כאלו היה כתוב שר (כשי"ן שמאלית) .

לב) צָו (שס ה' י"ח) בארו כמו שָׁו מן שוא ע"פ
תמורת זססר"ן, כי תרגס ממון דשקר וגס באיוב (ט"ו ל"ח)
נמלח שו תחת שוא יעו"ש .

לג) לֹאֲנִי (עמוס ה' ה') בארו כמו לֹאֲנִי (ביו"ד) ע"פ
תמורת אהו"י כי תרגס לִלְקָא .

לד) ומסרפו (שס ו' י') גס פה המיר סמ"ך כשי"ן
שמאלית ותרגס מיקידא כאלו היה כתוב ומשרפו (כשי"ן
שמאלית) ושעור הפסוק הוא לפ"ו וגשאו דודו מן השרפה
והוא"ו אשר בראש יתרה .

לה) וַיִּבְדָּד (חכקוק ג' ו') בארו כמו וַיִּבְדָּד (כנו"ן)
ע"פ תמורת למכ"ר, כי תרגס ואזיע .

לו) עַד (שס זסס י"ג) בארו כמו על (גלמ"ד) ע"פ
תמורת דטלג"ת כי תרגס על .

לז) נקה (זכריה ה' ג') בארו כמו נְקִיָּה (ככ"ק) .
ע"פ תמורת ניכ"ק כי תרגס לקי .

לח) ועוררתי (שס ט' י"ג) בארו כמו ועוררתי
(בדלתי"ן ויעוין סימן א') כי תרגס ואגבר .

חסר איתיות .

א) לה (סופטים ה' ב"ט) חסנו לחסר נו"ן וראוי
להן כי תרגס להן .

ב) לכם (שס י"ט ל) חסנו לחסר זי"ת וראוי לבכם
כי תרגס לבכון .

ג) לכלם (שס ו' ד') חסנו לחסר כ"ף לפני המ"ס
וראוי לכלכם כלסון נכח כמו רעהו ולסרניכס כי תרגס
לכולכון .

(ד) בחל (מ"א כ"א כ"ג) חשבו לקצור מן בחלק, כי תרגמו באחסנת כאשר תרגס בחלק (מ"ב ט' י').

(ה) אשר (מ"ב י"ב ג') חשבו לחסר כ"ף הדמיון, כי תרגס כמא דאלסיה .

(ו) קל (ישעיה ה' כ"ו) חשבו לחסר כ"ף הדמיון בקל ^{באחרי} כעב קל הזכר בראש פרשה י"ט שס כי תרגס ובענגין קלילין .

(ז) מבטם (שס כ' ה') בארו כמו מבטחם, כי תרגס רוחצניהין חשבו אפוא לחסר חי"ת .

(ח) וְחַל (שס כ"ו א') חשבו לקצור מן וחמלה, כי תרגס ורחמין .

(ט) ישא (שס מ"ב ב') חשבו לקצור מן ישאג, כי תרגס יכלי שענינו שאגה .

(י) יָדָה (שס נ"ב ט"ו) חשבו לחסר רי"ש אשר במלת יורה כי תרגמו וברר .

(יא) מעני השיב ידו (יחזקאל י"ח י"ז) בארו כמו היה כתיב מעני לא השיב ידו, כי תרגס ממסכנא לא אחיב ידיה, ור"ל לא השיב אחור ימינו בבא אליו עני לשאל מעמו חסד ונדקה, והוסיף אפוא פה אל חסר אותיות גם חסר מלה .

(יב) משאותיכם (שס כ' מ') חשבו לחסר רי"ש אשר במלת משארותיכם כי תרגמו אצותכון וז"ל אפוא אשר המיר גם שי"ן שמאלית בשי"ן ימנית ויעוין שס פי' רש"י .

(יג) בה (הושע ט' ב') חשבו לחסר מ"ס הכנוי לרבים בסוף, כי תרגמו להון .

(יד) באר (עמוס ח' ח') חשבו לחסר יו"ד אשר במלת

יאר, כי תרגמו במי נהרא ושס (ט' ה') נמנה החסרון
וכתוב ביאר .

מו) ולעו (עובדיה ט"ז) חשבו לקלור מן וקלעו כי
תרגמו ויסתלעמון שהוא תרגומו של בליעה :

מו) נמו (נחוס נ' י"ח) חשבו לקלור מן נרמו ,
כי תרגס אתברו שהוא תרגומו של נרמו במקומות רבים .

יו) המר (חכקוק א' ו') חשבו לקלור מן המהיר כי
תרגמו מוחיא .

יח) קדימה (שס ושס ט') חשבו לחסר כ"ף הדמיון ,
כי תרגס דמן ברוח קדים .

יתר אותיות .

א) ובצרחם (ש"א י"ג ו') חשב החי"ת ליתרה
ונוספת ולכן תרגס ובמערת שנרא כאלו היה כתוב ובצרים

ב) תעצר (מ"ב ד' כ"ד) חשב העי"ן ליתרה ונוספת
ולכן תרגמו תדחוק כאלו היה כתוב תצר, ושעור הפסוק הוא
אל נא תצר ותלוק אותו לרכב מאין הפגות, כי נחוץ לי להרגיע
פעם בפעם ולא תחל אפוא לרכוב עד אשר אומר לך .

ג) ועלזו (ישעיה ה' י"ד) מאשר תרגס גם זה כל
לשון עליזה הבאה בספרי קדשנו בלשון תוקף נראה לי ברור ,
כי חשב את הלמ"ד ליתרה וטפלה כלמד ולכל נפש השורצת
(ויקרא י"ח מ"ו) ולמ"ד מדוע אדום ללבושך (ישעיה ס"ג ב')
ולמ"ד אנוש לשכרך (ירמיה ל' י"ב) ולמ"ד שלאן (איוב כ"א
כ"ג) ועיון ספר הרקמה (ד' 17) וספר מחברת הערוך (חלק
הדקדוק שער אותיות המשמשין אות למ"ד), ואין אפוא עיקר
כמלת עלזו רק עז המורה על תוקף, ולכן תרגמו בלשון תוקף,

ולולא זה לא אדע ולא אבין מה ענין לשון תוקף אלל
לשון עליוה.

(ד) לאשישי (שס ט"ו ז) לדעתו אין השי"ן הראשונה
כי אס סרה עדף, והעיקר הוא אפוא לאישי ולכן תרגמו
לאנש.

(ה) קמלו (שס י"ט ו') גם פה חשב את הלמ"ד ליתרה,
והעיקר הוא אך קמו ור"ל קמו עמדו בשפל הוא חיק האדמה
ולא יכלו לזמוח ולעלות מעלה מעלה ולכן תרגס לא יסקון.

(ו) נשחיתה (ירמיה י"ת י"ט) חשב הח' ליתרה ולכן
תרגס גרמי כאלו היה כתוב נְשִׁיחָהּ.

(ז) למתוק (יחזקאל ג' ג') חשב את הלמ"ד ליתרה,
כי לא תרגס רק מתוק לבדו חלי.

(ח) נשברתי (שס ו' ט') תרגס דתברית כאלו לא
היה כתוב רק שברתי וחשב אפוא את זהו"ן ליתרה ועודפת.

(ט) מְעַרְגוֹת (שס י"ז ז) תרגס מְעוּגוֹת כאלו לא היה
כתוב רק מְעוּגוֹת שהוא כמו עוּגוֹת לגפנים (ראש מ"ק), וזשב
אפוא את הרי"ם ליתרה וטפלה, והוא נכון מאד, כי על
עוּגוֹת לגפנים הג"ל כתוב כפי' הרמב"ם ועוּגוֹת הוא שיחפור
סביב עיקרי האילנות הפירות קטנות יתקבצו שם המים עכ"ל,
ויתכן אפוא היטב לאמר עליהם להשקות אותה משא"כ על
ערגות (בעעטען).² ויעוין ערוך (ערך צדד א').

(י) בית ארבאל (הושע י' י"ד) תרגס בכמנא וכתוב
ע"ז כפי' רש"י: יונתן תרגמו בית מארב ואל"ף ולמ"ד יתרים
בו עכ"ל.

(יא) בין (שס י"ג ט"ו) חשב היו"ד ליתרה, ולכן תרגס
בנין כאלו היה כתוב בין.

B

404.